

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖЕНО
Факультет гуманітарно-педагогічний
“19” червня 2025 р.

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДИТЯЧА ПСИХОТЕРАПІЯ**

Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність 053 – «Психологія»
Освітня програма ОП «Психологія» (ОС «Бакалавр»)
Факультет: гуманітарно-педагогічний
Розробник: кандидат психологічних наук,
старший викладач кафедри психології Анна ХИЖНЯК

Київ – 2025 р.

1. Опис навчальної дисципліни
«Дитяча психотерапія»

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь		
Освітній ступінь	Магістр	
Спеціальність	053 «Психологія»	
Освітня програма	Психологія	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Вибіркова	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Курсовий проект (робота) (за наявності)		
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	1	1
Семестр	2	2
Лекційні заняття	30 год.	6 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	8 год.
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	60 год.	106 год.
Індивідуальні завдання	-	-
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	4 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: вивчення навчальної дисципліни є підготовка спеціаліста, який володіє комплексом знань загальних основ та наукових понять дитячої психотерапії і на цій основі здатного фахово ставити та вирішувати науково-дослідні та практичні завдання у професійній діяльності; - підготовка фахівця, який володіє знаннями теоретичних основ ключових напрямків дитячої психотерапії та здатного використовувати їх у практичній діяльності; - підготовка фахівця, який володіє професійними та особистісними якостями, що сприяють ефективному здійсненню професійної діяльності.

Завдання:

- ознайомлення студентів із теоретичними та практичними аспектами дитячої психотерапії;
- розвиток аналітичного осмислення та розуміння причинно-наслідкових зв'язків формування розладів у дітей;
- усвідомлення методів психодіагностичного дослідження психіки дитини;
- формування готовності до застосування на практиці знань, отриманих у процесі вивчення курсу;
- формування емпатійного ставлення у процесі надання психологічної допомоги до дітей та їх батьків, які звернулися по психологічну допомогу;
- розвиток професійно важливих та особистісних якостей;
- формування у студентів готовності до самостійного виконання діяльності з надання психологічної допомоги.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій та методів та характеризуються комплексністю і невизначеністю умов;

загальні компетентності (ЗК):

- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях (ЗК1);
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК 2);
- знання власних функціональних обов'язків;
- здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях психологічної допомоги.(ЗК3)
- знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.(ЗК4);
- навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. (ЗК5);
- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.(ЗК6);
- здатність приймати обґрунтовані рішення.(ЗК7)

фахові (спеціальні) компетентності (ФК):

- здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом дитячої психології (ФК1).

- здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ. (ФК2).
- здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків. (ФК3).
- здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел (ФК4).
- здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту (ФК5).
- здатність дотримуватися норм професійної етики (ФК6).
- здатність до особистісного та професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ФК7).
- здатність бачити та формулювати певні проблеми; ставити попередні діагнози, уточнювати їх (ФК 8).
- здатність передбачати результат взаємодії з клієнтом та характер зворотної реакції на свої вимоги (ФК9).
- здатність розробляти тренінги; створювати певні завдання розвивального характеру (ФК10).

Програмні результати навчання (ПРН):

- аналізувати та пояснювати психічні явища (ПРН1),
- розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ (ПРН2),
- здійснювати пошук інформації з різних джерел, у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій (ПРН3),
- формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію (ПРН10),
- ефективно виконувати різні ролі у команді у процесі вирішення фахових завдань, у тому числі демонструвати лідерські якості (ПРН14),
- відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку (ПРН15),
- знати та розуміти етичні принципи професійної діяльності психолога (ПРН16),
- вживати ефективних заходів щодо збереження та підтримання здоров'я – власного й оточення (ПРН18);

3. Програма та структура навчальної дисципліни повного терміну денної та заочної форми навчання:

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л.	пр.	лаб.	інд.	ср.		л.	пр.	лаб.	інд.	ср.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Дитяча психотерапія як професійна діяльність												
Тема 1. Поняття про предмет дитячої психотерапії та історію її розвитку	8	2	2			4	8	2	2			4
Тема 2. Основні форми роботи психотерапевта з дітьми.	12	4	4			4	12	2	2			8
Тема 3. Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії дітей.	11	2	2			7	11					11
Тема 4. Основні практичні методи роботи психотерапевта з дітьми.	14	4	4			6	14					14
Разом за змістовим модулем 1	45	12	12			21	45	4	4			37
Змістовий модуль 2. Специфічні напрями спеціальної психології												
Тема 5. Особливості роботи психотерапевта з дитячими страхами, тривожністю та шкільною фобією	10	2	2			6	10					10
Тема 6. Психотерапевтична робота з дитячою агресією	10	2	2			6	10					10
Тема 7. Психотерапевтична робота з дітьми, що стали жертвами насилля.	15	4	4			7	15					15
Тема 8. Особливості роботи психотерапевта з гіперактивними дітьми.	15	4	4			7	15					15
Тема 9. Психотерапевтична взаємодія при роботі з психосоматичними проявами у дітей.	15	4	4			7	15					15
Тема 10. Психотерапія підлітків.	10	2	2			6	10	2	4			4
Разом за змістовим модулем 2	75	18	18			39	75	2	4			69
Усього годин	120	30	30			60	120	6	8			106

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Поняття про предмет дитячої психотерапії	2
2	Основні форми роботи психотерапевта з дітьми.	4
3	Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії дітей.	2
4	Основні практичні методи роботи психотерапевта з дітьми.	4
5	Особливості роботи психотерапевта з дитячими страхами, тривожністю та шкільною фобією.	2
6	Психотерапевтична робота з дитячою агресією	2
7	Психотерапевтична робота з дітьми, що стали жертвами насилля.	4
8	Психотерапевтична взаємодія при роботі з психосоматичними проявами у дітей.	4
9	Особливості роботи психотерапевта з гіперактивними дітьми.	4
10	Психотерапія підлітків.	2
	Разом	30

5. Теми самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Культурно-історичні умови розвитку та організаційно-деонтологічні засади психотерапії дітей та підлітків.	4
2	Психодинамічна традиція в дитячій та підлітковій психотерапії	4
3	Когнітивно-біхевіоральний напрям психотерапії дітей і підлітків.	4
4	Екзистенційно-феноменологічна орієнтація психотерапії дітей і підлітків	4
5	Особливості дитячої психотерапії	4
6	Загальні фактори і види дитячої та підліткової психотерапії.	4
7	Дотримання етичних принципів у дитячій психотерапії.	4
8	Професійна компетентність психотерапевта, що працює з дітьми та	4
9	підлітками.	4
10	Організація і структурування психотерапевтичного процесу з дітьми та підлітками	4
11	Аутогенне тренування та прогресивна м'язова релаксація в роботі з дітьми та підлітками.	4

12	Аналіз пісочних композицій: символізм просторового розташування, об'єктів та ландшафту.	4
13	Опанування здійснення аналізу основних мотивів символдрами в роботі з дітьми та підлітками.	4
14	Гра і малюнок - основні комунікативні засоби дитини. Арттерапія і терапія через малюнок. Діагностичні можливості дитячого малюнка.	4
15	Особливості індивідуальної та групової роботи психотерапевта зі страхами та тривожністю дітей в рамках психодинамічного, клієнтцентованого та поведінкового підходів.	4
Всього		60

6. Контрольні питання, зразки тестів для визначення рівня засвоєння знань здобувачів освіти

1. Ігрова психотерапія в роботі з дітьми та підлітками.
2. Юнгіанська пісочна терапія в роботі з дітьми та підлітками.
3. Глибинна казкотерапія в роботі дитячого психотерапевта.
4. Арт-терапевтичні методи в роботі з дітьми та підлітками.
5. Алгоритм роботи з сім'єю при виникненні психологічних проблем у дітей та підлітків.
6. Глибинна робота зі снами та фантазіями дітей та підлітків в процесі психотерапевтичної взаємодії.
7. Методи гештальттерапії в роботі з дітьми та підлітками.
8. Методи когнітивно-імажинативної терапії (символдрама) в роботі з дітьми та підлітками.
9. Специфіка роботи дитячого психотерапевта з малюнком та продуктами творчості дитини.
10. Невербальні психотерапевтичні методи взаємодії з дітьми та підлітками .
11. Тілесні терапевтичні методики в роботі з дітьми та підлітками.
12. Методи когнітивно-поведінкової психотерапії в роботі з дітьми та підлітками.
13. Аутогенне тренування та прогресивна м'язова релаксація в роботі з дітьми та підлітками.
14. Специфіка короткофокусованої дитячої психотерапії.
15. Особливості кризової дитячої психотерапії.
16. Особливості побудови довготривалої психотерапії з дітьми та підлітками.
17. Показники ефективності психотерапії з дітьми та підлітками.
- 18 Показання та протипоказання для застосування різних видів психотерапії з дітьми та підлітками.

19. Освітні рівні психотерапевтичної кваліфікації дитячого психотерапевта.
20. Серійне малювання в роботі з дітьми та підлітками.
21. Поняття про предмет дитячої психотерапії та історію її розвитку.
22. Зв'язок дитячої психотерапії з психокорекцією, психодіагностикою, психологічним консультуванням.
23. Основні психотерапевтичні моделі: медична, психологічна, соціологічна, філософська.
24. Загальні фактори і види дитячої та підліткової психотерапії.
25. Дотримання етичних принципів у дитячій психотерапії.
26. Професійна компетентність психотерапевта, що працює з дітьми та підлітками.
27. Організація і структурування психотерапевтичного процесу з дітьми.
28. Типові труднощі психічного розвитку дошкільників.
29. Ознаки і причини шкільної дезадаптації молодших школярів.
30. Основні концепти динамічної дитячої та підліткової психотерапії.
31. Причини виникнення психологічних проблем і шляхи їх розв'язання з погляду психоаналізу.
32. Особливості застосування психоаналізу з дітьми та підлітками (З. і А. Фрейди).
33. Дитячий психоаналіз за М. Кляйн.
34. Індивідуальна аналітична психотерапія А. Адлера.
35. Гуманістичний психоаналіз Е. Фромма.
36. Поняття про трансактний аналіз Е. Берна. Роль раннього дитячого програмування.
37. Деструктивні взаємодії, психологічні ігри та запобігання віктимних життєвих сценаріїв.
38. Розвиток психодимічної традиції в школі Т.С. Яценко.
39. Гештальт-терапія Ф. Перлза.
40. Когнітивна терапія А. Бека.
41. Раціонально-емотивна терапія (РЕТ) А. Елліса.
42. Терапія реальністю У. Глассера.
43. Когнітивно-поведінкова терапія КПТ).
44. Здобутки Українського інституту когнітивно-поведінкової терапії (О. Романчук) в популяризації КПТ і підготовці фахівців з дитячої та підліткової психотерапії.
45. Ігрова психотерапія з дітьми та умови її проведення.
46. Поняття про експресивну гуманістичну психотерапію (Р. та Н. Роджерси).
47. Логотерапія В. Франкла й А. Ленгле.
48. Арт-терапія та її різновиди в роботі з дітьми та підлітками.
49. Організаційно-методичні засади застосування психогімнастики.
50. Психологічні особливості терапевтичної метафори.
51. Казкотерапія у роботі з найменшими дітьми.
52. Проективне малювання та його психотерапевтичний ефект. Методика проведення тренінгу асертивності.

- 53. Бібліотерапія у роботі з молодшими школярами та підлітками.
- 54. Схема-терапія в дитячому віці у контексті терапевтичного альянсу з батьками.
- 55. Методи ефективної психотерапевтичної бесіди.
- 56. Системна сімейна терапія.
- 57. Способи побудови життєствердного (конструктивного) сімейного наративу.
- 58. Дослідження ефективності дитячої та підліткової психотерапії.
- 59. Поняття групової матриці. Основна, індивідуальна і динамічна матриці. Злоякісні матриці.
- 60. Особистість і стиль роботи психотерапевта.

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Факультет Гуманітарно-педагогічний
 Ступінь вищої освіти Магістр
 Спеціальність 053 «Психологія»
 Форма навчання
 Семестр, курс 2 семестр, курс 1
 Навчальна дисципліна Дитяча психотерапія
 Затверджено на засіданні кафедри психології
 (назва кафедри)
 Протокол № 13 від «30» травня 2023 р.

В.о. завідувача кафедри Ірина МАРТИНЮК
 (прізвище та ініціали)
 Екзаменатори Анна Хижняк
 (прізвище та ініціали)

Білет №1

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС <u>магістр</u> спеціальність <u>053 «Психологія»</u>	Кафедра <u>психології</u> 2023-2024 н. р.	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИ Й БІЛЕТ № <u>1</u> з дисципліни «Дитяча психотерапія»	Затверджую В.о. зав. кафедри <u>Мартинюк І.А.</u> 2023 р.
Екзаменаційні запитання			
1. Організація і структурування психотерапевтичного процесу з дітьми.			
2. Арт-терапія та її різновиди в роботі з дітьми.			
Тестові завдання різних типів			
1. Продовжіть речення:			
До «німих страхів» в дошкільному віці відносять....		(у бланку відповідей подайте тільки продовження речення)	
2. Дитячий психотерапевт має:			
а) використовувати прийоми активного та сенситивного слухання;			
б) встановлювати і підтримувати послідовні, не засуджувані емоційні стосунки з дитиною;			
в) створювати вільний простір;			
г) займати позицію люблячого батька, по відношенню до дитини;			
д) під час конфронтації дитини з батьками займати позицію дитини;			
е) виказувати повагу до дитини протягом всіх терапевтичних сесій.			
3. Якій формі індивідуальної психотерапії дітей з невротичними розладами надається перевага:			
1.	сімейній психотерапії;		
2.	гештальт-терапії;		

3.	ігровій психотерапії.	
4. Основний принцип дитячої психотерапії:		
а)	домінування і дисципліна;	
б)	поступовість і розвиток;	
в)	повторення і навчання;	
г)	безпечність та прийняття дитини.	
6. Встановіть відповідність між варіантами становлення ідентичності у ранній юності та їх характеристиками:		
1. Зумовленість	А. Юнаки перебувають у стані дифузії, яка їх особливо не хвилює; вони не пережили кризи, не обрали для себе професійної ролі чи морального кодексу і навіть уникають думок про це.	
2. Дифузія	Б. Юнаки переживають кризу ідентичності (період прийняття рішень), зайняті пошуком себе.	
3. Мораторій	В. Юнаки беруть на себе певні зобов'язання, не долаючи етапу прийняття самостійних рішень, їх вибір професії чи ідеології заздалегідь визначений їх батьками чи вчителями.	
4. Досягнення ідентичності	Г. Юнаки пережили кризу ідентичності, усвідомили та взяли на себе відповідальність за своє життя в результаті самостійного вибору.	
7. Показаннями для проведення групової дитячої психотерапії вважаються:		
а) негативне ставлення до лікування дитини (підлітка) або його батьків; б) неадекватний (що не відповідає ситуації) рівень домагань; в) знижений інтелект; г) егоцентризм; д) нестійкість самооцінки; е) виражені розгальмування і агресивність; є) надмірна сором'язливість, скутість і невпевненість в спілкуванні; ж) тривожно-недовірливі риси характеру.		
8. У процесі недирективної ігрової психотерапії психотерапевт:		
а)	приймає активну участь у грі дитини;	
б)	спостерігає за процесом гри дитини;	
в)	контролює ігровий процес;	
г)	розглядає зміст гри;	
д)	оцінює навички спілкування дитини.	
9. Вставте пропущене слово в реченні:		
Форма реалізації дитячої психоаналітичної психотерапії, особливо з дітьми ... віку - ігровий		<i>(у бланку відповідей подати одним словом)</i>

10. До понять гештальт-терапії не відноситься:

а)	витіснення;
б)	фігура і фон;
в)	усвідомлення;
г)	незавершений гештальт.

7. Методи навчання**1. Словесні:**

- лекція (усний виклад великого за обсягом та логічною побудовою навчального матеріалу, займає основну частину часу відповідних занять),
- пояснення (основних термінів, особливостей психічного розвитку під час практичних занять),
- розповідь (опис проявів вікових психологічних особливостей у життєвих ситуаціях, ситуаціях надання психологічної допомоги),
- бесіда (репродуктивна – на початку кожного практичного заняття, катехізисна – наприкінці лекційних та практичних занять, евристична – на початку лекційних та практичних занять),
- робота з підручниками, навчальними посібниками, науковими статтями (аналіз теоретичного матеріалу під час виконання завдань самостійної роботи з подальшим формулюванням висновків, побудовою таблиць та схем).

2. Наочні:

- ілюстрування (наукові статті, автореферати з описами наукових досліджень у галузі вікової психології під час практичних занять),
- демонстрування (показ особливостей застосування методів наукового дослідження під час практичних занять),
- самостійне спостереження (апеляція до життєвого досвіду студентів, що стосується матеріалу лекційних та практичних занять).

3. Практичні:

- тренувальні вправи (розв'язування задач на застосування набутих знань, тренування у підборі методів дослідження вікових психологічних особливостей особистості під час практичних занять, робота у командах),
- тести (виконання завдань, що перевіряють розуміння навчального матеріалу).

8. Форми контролю

1. Поточний контроль (спостереження командної роботи на заняттях, заслуховування доповідей, перевірка письмового виконання завдань на ЕНК),

2. Проміжний контроль у межах кожного модуля (перевірка виконання тестів на ЕНК),
3. Підсумковий контроль (екзамен).

9. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання студента відбувається згідно з положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.12.2019 р. протокол № 5 табл. 1.

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90 – 100	Відмінно	Зараховано
74 – 89	Добре	
60 – 73	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації $R_{\text{ат}}$ (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$.

10. Методичне забезпечення

1. Хижняк А. А. Дитяча психотерапія: ЕНК [для студентів спеціальності «Психологія»]. URL: <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=4638>

11. Рекомендована література

Основна

1. Кузікова С.Б. Теорія і практика вікової психокорекції: Навч. посіб. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. – С. 259-278.
2. Лендрет Г.Л. "Ігрова терапія: мистецтво відносин", М., Міжнародна педагогічна академія, 1994.
3. Філіпова Е.В. "Дитяча і підліткова психотерапія", 2016.
4. Калина Н. Ф. Основи психотерапії. М.: Рефл-бук, 1997. С. 21.
5. Соколова Є. Т. Психотерапія: теорія і практика. М.: Академія, 2006.

Допоміжна

1. Омельченко Я.М. Психологічна допомога дітям з тривожними станами / Я. Омельченко, З. Кісарчук. – К.: Шкільний світ, 2011. – 112 с.
2. Карпенко Є. В. Організація тренінгу спілкування з дітьми різного віку. Дрогобич, 2016.

3. Коробко С.Л., Коробко О.И. Робота психолога з молодшими школярами: Методичний посібник. К.: Літера ЛТД, 2006.
4. Кривоніс Т. Г. Теорія та практика особистісної психотерапії. К.: Вид дім «Слово», 2012.

12. Інформаційні ресурси

1. Дитяча психотерапія та інтеграція її методів. URL: <https://www.slideshare.net/NatashaKachkovskaya/ss-75356802> (Дата звернення 22.10.2023).
2. Секція дитячої та юнацької психотерапії УСП. URL: <https://dyupt.lviv.ua/literature/> (Дата звернення 21.10.2023).
3. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/> (Дата звернення 06.09.2023).
4. Наукова бібліотека національного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова. URL: <http://hklib.npu.edu.ua/> (Дата звернення 10.10. 2023).
5. Федерація психологів-консультантів онлайн. URL: <http://pro.feko.ru/post-name/286/> (Дата звернення 22.10.2023).
6. Портал професійних психологів України «У психолога» URL: <http://upsihologa.com.ua/> (Дата звернення 20.10.2023).